

vrtač' 64 outland

VRTEC

LETNIK 64

UREDIL

VINKO LAVRIČ

V LJUBLJANI 1933/34

Izdalo društvo Pripravniki dom
Tiskala Jugoslovanska tiskarna

VII, B, 28137, 4

Vse pravice pridržane.

KAZALO

Stran

Stran

PESMI

Albrecht Ivan: Pastirji si nagajajo	135
Bitenc Vinko: Pomladna pesem	135
Esen: Jesen	20
Mrtvi materi	36
Horvat France: Balada	28
Rože na oknih dišijo (s sliko)	86
Spomin	90
Krajinar Jože: Deček zvečer	40
Kunčič Mirko: Vseh mrtvih dan	36
Pravljica o kresnicah (s sliko)	41
Pismo v tujino (s sliko)	87
Pesem o zlatu (s sliko)	100
Tiha je pesem	105
Vigred (s sliko)	118
Bolna deklica in pomlad	119
Andrejček bi rad solca (s sliko)	119
Brezovi gaji	138
Majnik	138
Deklica spušča balonček	151
Ločniškar Fr.: Na Miklavžev večer (s sliko)	52
Umrlemu očetu	101
Meško Ksaver: Večerna (s sliko)	70
Ivanček zaspanček (s sliko)	86
V sveti noči	100
Deklica materi	101
Pomlad (s sliko)	118
Mikop: Vsako leto na sveti večer	70
Jezušček gre v Betlehem	70
Snežinke	87
Klic iz vetra	90
Svjatoslav: Mlada pesem	151
Vija, vaja	151
Venceslav: Gorjanska pesem	7
Vstani sestra	52
Ver-an: Revščina	28
Vovk Joža: Ob trdi cesti človek spi	2
Poslednja roža	41
Ledena roža	87
Dobro jutro	151
Winkler Venceslav: Uspavanka	28
Zvonovi pritrkavajo	52
Predpomladna	101
X.: Lučka	151

POVESTI

Barin R. — Kriha: Mlin, ki se več ne vrti	145
---	-----

Beneš Třebízský Václav — Orožen Janko: Iz rodne kočice (s slikami) 1, 17, 34, 49, 63, 81, 97,	113
E. A.: Kako je ozdravel gospod Čušperški (s slikama)	55
K. V.: Govoreče jabolko (s sliko)	6
Kriha: Medved (s sliko)	88
Magajna Bogomir: Snegulčica (s slikama)	102
Meško Ksaver: Sanjarije (s sliko)	115
Oroslava: Andrejčkov sveti večer (s sliko)	75
Rožencvet Janez: Lažibaba (s sliko)	3
Punčka v oknu (s slikama) 37, 53, 71,	84
Ljubljanski palčki	132
Winkler Venceslav: Črno kamenje (s sliko)	68
Ljudje v zametih (s sliko)	83
Petron iz grape (s slikama)	129
Pravljica o upornem drevesu (s sliko)	136
Lipček na gradu	149
Zupanov Lojze: Goslar Jan	120
Leta 33. po Kr. rojstvu (s sliko)	21
Vseh vernih dan (s sliko)	33

ZGODOVINA

Podlogar Leopold: Zgodovina naših trgov in mest, 20. Vipava (s sliko)	8, 25
21. Vrhnika (s sliko)	123, 139, 152

DRAMATIČNI PRIZORI

N. C.: Pred Miklavžem	39
---------------------------------	----

UGANKE

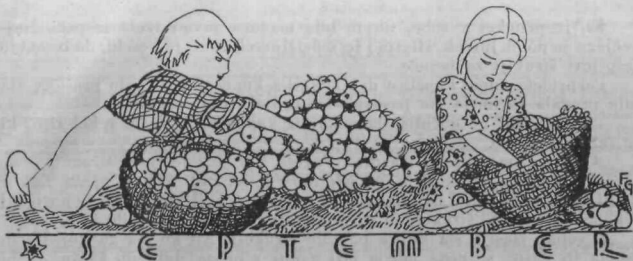
Uganke 16, 32, 48, 64, 80, 96, 112,	144
Nove knjige 32, 48, 64, 80, 95, 111, 127,	128

MLADI STRAŽARJI

PESMI

Grošljeva Marija: Pesem pomladkarjev Jadranske straže (s sliko)	29
Buči, morje Adrijansko (s sliko)	42
M. Elizabeta: Živelo Jadransko morje	124
Jenko Simon: Buči, morje Adrijansko (lesorez)	58

Smiljan Smiljanič: Večer na morju (s sliko)	13	Zlata doba naših primorskih mest (s sliko)	125
Mornar	106	Dubrovnik (s sliko)	141
Neznanka: Soči (linolej)	75	Beneška vlada in nje konec (s sliko)	157
Kdo je morje zaprl (s sliko)	11	Lawin Korič: Morje (s sliko)	12
Naša bol (s sliko)	91	Marjan Novič: Na Poljudu (s sliko)	78
OPISI, ZGODOVINA			
Carinthiofil: »Ubijmo zmajal« (s slikama)	45	Sotlarjeva E.: Prizor iz ribiškega življenja (s sliko)	155
C.: Na svečnico l. 1804. v Orašcu	109	Junaštvo na Koralnih čereh	15
C. P.: O Divičgradu in o pičanskem bršljinu (s sliko)	14	Kapitanova poved 16, 31, 46, 65, Dopisovanje (s sliko)	79 47
Fidelis: Koroška jezera (s slikama)	59	Mladi Stražar, zapomni si in povej drugim	94
S. Kranjc: Naše morje v davnini (s slikami)	50	Za naše morje	95
Jadran — Slovansko morje (s sliko)	43	Gibanje Jadranske straže v Dravski banovini	125
L. 1000. na Jadranu — sadovi bratske sloge (s slikama)	60	Kape Jadranske straže	143
Benečani izrabljajo križarje	76	Jadranski teden	143
Križarji v Zadru in Carigradu (s sliko)	92	Izlet slovenskih Pomladkarjev Jadranske straže na Jadran	143
Sramotna kupčija (s sliko)	107	Uršulinski samostan v Ljubljani (s sliko)	159
		Stražarji pojo. D. Marjan. Skofja Loka: Naši bratje	46
		J. Mihelič: Jutro v Kropi	111

ŠT. 1 1933/34 VRTEC LETNIK 64

Vaclav Beneš Třebízský — Orožen Janko:

Iz rodne kočice.

Zakaj so postavili cerkvico na Libušinu.

(S Slanskega.)

e izza davnih dni hodijo o svetem Juriju na Libušin na božjo pot. Nekoč — bilo je tik pred romanjem — so pekli spodaj v vasi kolače, dečki pa so igrali za gumbe, igrali so ves dan, dobivali so in izgubljali, ali najslabše se je godilo Čečovičevemu Jurčku. Š srajce je porezal že vse gumbe in jih zaigral do zadnjega, tudi na hlačah je imel še samo tiste na katerih so bile zapete naravnice.

Vsi dečki so se mu smejali in so reveža še strašili, da ga bo doma oče naatepel. A Jurček se je zdaj smejal in zdaj jokal; toda poslednjih dveh gumbov mu je le bilo žal. Hlače bi si bil moral držati v rokah, a tako vendar ni mogel mamici in očetu pred oči. Dva tedna se je že veselil na topel sirov štrukelj, a mamica mu je vedno grozila, da dobi, kadar bo pekla štruklje, češpljevega in kislega in črnega, čisto nazadnje pečenega, ako napravi kaj slabega.

In zgrudil se je Jurček na kolena pred kapelico, v kateri je sedel sveti Jurij na konju ter s kopjem prebadal glavo strupenega zmaja, zgrudil se je na kolena, sklenil roke in molil: »Ljubi sveti Jurij, samo dva gumba še imam, zastavim ju in ako igro dobim, si bom prvi štrukelj, ki ga mamica vzame iz peči, odtrgal od ust in ga prinesel k tebi v kapelico.« — In zopet so igrali dečki z Jurčkom, toda niso dolgo igrali. Zgodilo se je, da je vse gumbe dobil Jurček: od veselja je poskočil seženj visoko, stekel je domov, držeč v eni roki hlače, v drugi pa priigrane gumbe.

Doma jih je dal očetu. Jurček je potem čakal, da je mamica vzela iz peči prvi štrukelj. Komaj ga je zagledal, ji ga je vzel in kakor da bi mu bilo gorelo nad glavo, je tekel gor h kapelici in v kapelici položil štrukelj k nogam svetega Jurija; nato pa je, kar so ga nesle noge, tekel nazaj.

Ko je pritekel v sobo, jih je bila mamica ravno vzela iz peči. Največjega je dobil Jurček. Hlastno je jedel Jurček in se je veselil, da ostanejo češpljevi štruklji za berače.

Pa prideta mimo kapelice dva živinska kupca. Celo čredo prašičev sta bila prodala in imela sta pasova s srebrnjaki čisto nabita.

»Slišiš ti, ali ne občutiš, da nekaj iz kapelice diši?« je rekel tisti, ki je šel prvi mimo.

»Občutim, moj dragi, občutim. Pogledj, kaj je!« je rekel drugi.

»Pasja dlaka, štrukelj je tu, čisto topel je še, kadi se še iz njega. Kakor da bi ga bil nama kdo nalašč nastavil,« se je začudil kupec, ko je pogledal v kapelico; vzal je štrukelj in ga prelomil; res se je še kadilo iz njega.

Z veliko slastjo sta kupca pojedla štrukelj. Ali ko sta ga pojedla in hotela iti dalje, se nista mogla niti ganiti z mesta; bilo je, kakor da bi bila prikovana.

»Pa kaj se je zgodilo z nama, nazadnje še tu pogineva,« sta vzdihovala kupca ali vzdihovanje jima ni pomaglo.

Kakor primrzla sta stala pri kapelici in nista mogla niti za korak dalje.

»Bog naju je kaznoval, ker sva pojedla kolač. Nekdo ga je daroval svetemu Juriju in on naju je za to tatvino kaznoval,« je vzdihoval tisti, ki je bil kolač vzal in ga prelomil.

»Ti si tega kriv.«

»Tudi ti si jedel,« sta si očitala drug drugemu. Ali nič ni pomagalo, noge so jima bile kakor odrevenele.

»Sveti Jurij, pomagaj nama! Ako nama pomoreš, ti za ves denar, ki ga imava s seboj, postaviva cerkvico in bolje ti bo pod streho nego za plankami,« sta govorila prestrašena kupca. Komaj da sta te besede izrekla, so bile njune noge zopet zdrave in lahko sta šla dalje.

Svojo obljubo sta držala. Takoj sta stopila v vas ter povedala županu, kaj sta doživela. Kmalu so zidali na Libušinu cerkvico ter so jo tudi dozidali.

A Jurček se je še kot siv starček hvalil, da so radi njegovega štruklja sezidali na Libušinu cerkev svetega Jurija, in njegovi otroci se s tem še danes ponašajo. Jaz sam sem jih slišal.

Joža Vovk:

Ob trdi cesti človek spi.

Ob trdi cesti človek spi.

Postoj, prijatelj, ti ne veš.

*Jaz sem ga videl z lastnimi očmi,
kako omahnil je pod težo dni.*

Pes-glad se je zagrizel vanj.

In gloje, gloje do kosti.

*Povej mi zdaj, kaj meniš ti,
da je privid njegovih sanj.*

Da bogataš je, kronan kralj?

Da maščevanja besna snuje?

Veš, sanje lepše, slajše vse

— o skorji kruha goore...

Lažibaba.

Metka je bila pridna deklica, čeprav ne tako strašno pridna, kakor so deklice v nekaterih povestih. Včasih se je pač cmerila in kujala, včasih ni ubogala na prvo besedo, včasih je bila zbirčna v jedi in dogodilo se je celo, da je v razmišljenosti na učenje pozabila.

Vendar matere so dobre in spregledajo otrokom manjše pregreške, če se ne ponavljajo vsak dan. Tudi Metkina mati se ni toliko žalostila zaradi napak, ki jih ima marsikateri otrok, dokler ni spoznala, da se Metka večkrat zlaže. Kar na lepem, brez sile in potrebe.

Takrat je bila mati zelo žalostna in vsa solzna je dejala: »Metka, Metka, če pojde tako naprej, boš Lažibabo srečala in potem gorje tebi!«

Lažibaba je grda in hudobna, a jo po grdobi in hudobiji ne more nihče prepoznati, ker se potaji in je vsa sladka. Kdor jo sreča, spozna šele pozneje, koga je srečal.

Otrok morda nima hudobnega namena in se mu samo dobro zdi, če mu kdo laž verjame. A pri tem se laži navadi in kdor dolgo laže, začne tudi krasti in počenja nazadnje še vse kaj hujšega. O tem je veliko povesti, ki so na žalost vse hudo resnične.

Lažnivega otroka zavoha in poišče Lažibaba. Priliznjeno ga zapelje v laž in kdor se je kdaj Lažibabi zlagal, mora tudi drugim lagati. Potem je pa tako: današnja laž se jutri uresniči in ponavlja toliko časa, dokler se lažnivec vnovič in zlaže ali dokler skesano ne prizna vseh laži in ne govori naprej po pravici. Vendar se uresničijo samo take lažnive izmišljotine, ki so drugi dan človeku v škodo. Laži, ki bi bile prijetne in koristne, se ne uresničijo nikoli in zato nima lažnivec od svoje lažnivosti nikdar nič koristi. Še vsakomur je bilo gorje, če je Lažibabo srečal.

Tako je mati povedala in hčerka je obljubila, da ne bo več lagala. A nesreča je bila, da ni priznala še starih laži, ki mati ni niti zanje vedela. Zato je Metko Lažibaba zavohala in iskala.

Metka se je iz šole grede ustavila pri potoku in drobila ostanek kruha ribam. Ribe krmiti je zelo kratkočasno. Človek bi ure in ure gledal, kako se nabira drobnih in večjih rib čimdalje več, kako se prerivajo in hlatajo za drobtinami, kako begajo sem in tja, da se jim bliskajo srebrni trebuh in je vsa voda živa od njih.

Takrat se je pripeljala po cesti Lažibaba. Avto se ustavi, Lažibaba izstopi in gre k Metki. Pa je bila Lažibaba gosposko napravljena, da je bila kakor lepa gospa, a govorila je tako osladno in izmaličeno, kakor je včasih v povestih pisano.

»Kaj pa delaš, predraga moja deklica?« je vprašala Metko.

»Ribe krmim,« odovori Metka spodobno.

»Oh, kako so ljubke te srebrne ribice v bistrem potočku! Gotovo te ljubijo kakor svojo sestrico in hvaležne so ti za beli kruhek, ki jim ga drobiš z drobno ročico?« je gostolela Lažibaba.

»Ne vem,« je rekla Metka po pravici.

Zdaj jo je Lažibaba pogladila po aseh in dejala še bolj priliznjeno: »Kako si ti pridna in zlata deklica! Gotovo je tvoja dobra mamica na vsi moč srečna, da je njena hčerka tak angelček!«

Metka se je spomnila, kako se je mati včeraj zaradi njene lažnivosti jokala, in ni rekla nič.

Lažibaba pa ve, da se otrok z vsiljivim izpraševanjem pridnosti najprej v laž zavede. Potisnila ji je v usta zlahčen sladkorček, gladila jo je in božala in ji prigovarjala: »No, reci, je ali ni!«

Metka se ni mogla več ustavljati. Prikimala je in rekla: »Je.«

»Je« ali »ni« sta dve prav kratki besedi, a tudi s tako besedico lahko kdo izreče resnico ali laž. Lažibaba je dosegla svoj namen. Dala je Metki še tri sladkorčke, potem je pa sedla v avtomobil in se odpeljala.

Metka je po poti premišljevala, kako je bila neznana gospa lepa in dobra. Jedla je sladkorčke ter prišla z zamudo domov.

»Kje si se tako dolgo mudila?« vpraša mati.

Metki kar ni šlo, da bi bila po pravici povedala, kje in kako se je mudila, Posebno zato ne, ker je pojedla vse sladkorčke in bi se bilo spodobilo, da bi enega materi prihranila. Zato se je oprijela prve laži, ki ji je na misel prišla in je rekla:

»Pri Rebernikovih sem gledala kozličke, ki so jih prvokrat spustili na pašo.«

O kozličkih, ki jih bodo kmalu spustili na pašo, je Metki pravila Rebernikova Katarinca, kozličkov pa Metka še ni videla.

»Že prav, ampak lahko bi jih šla po južini gledat. Drugič pridi iz šole naravnost domov, ko veš, da se mi mudi na njivo!« je dejala nejevoljna mati.

Drugi dan je šla Metka iz šole grede mimo Rebernikovih, pa se je res pasla na vrtu koza z dvema kozličema. — Mladi kozlički so tako zabavni, da se mora človek pri njih ustaviti. Če se kaj preplašijo, skočijo kar svoji materi na hrbet, koza se pa mirno naprej pase. Mladiči se ne znajo še prav pasti. Malo mulijo travo in zelenje, največ pa poskakujejo, brcajo, podijo se okrog matere in poskušajo tudi že s trkanjem, pri čemer so najbolj smešni.

Metka si ni mogla kaj, da se ne bi ob plotu ustavila in jih gledala. Pri tem je čas mineval, videl je pa nihče ni, ker so bili Rebernikovi zgodaj odjužinali in po južini odšli vsi na polje.

»Spet te toliko časa ni bilo! Kaj si vendar počela!« je karala mati Metko.

Metka ni mogla priznati, da je kozličke gledala, ko je to že včeraj rekla in je vedela, da bi bila mati potem še bolj huda. Hitro si je izmislila novo laž in dejala:

»Ko sem šla mimo Rebernikove hiše, se je pripodil za menoj velik črn pes. Ustrašila sem se ga in zbežala pred njim v gmajno, pes se je pa še tam za menoj podil, dokler se ni izgubil v gozd.«

»O, ti revica, ti!« — je dejala mati, božala Metko in jo tolažila. Sama pri sebi si je pa mislila, mesarjev je moral biti. Ko grem mimo, rečem, naj ga priklenejo, da se ne bo čez dan klatil in otrok strašil.

Mati je srečala mesarico in ji rekla: »Vaš pes je danes zastrašil našo Metko, ko se je pripodil za njo. Priklenite ga, da se ne bo potepal čez dan.«

Mesarica se je začudila in odvrnila: »Saj našega Črta danes ni doma. Gospodar ga je seboj v semenj vzel in prideta oba šele drevi domov.«

Metkina mati si je mislila, mesarjevi psa še nimajo dolgo. Morda se je na sejmu gospodarju zgubil, jo ubral sam nazaj in zdaj se okoli klati.

Tretji dan gre Metka iz šole mimo Rebernikovih, kjer spet ni bilo nikogar doma. Kar zasliši za seboj strašansko lajanje. Ozre se in vidi, da se podi za njo po poti velik črn pes. Metka se prestraši, steče po bregu v gmajno, pes pa za njo. Podil jo je, da je bila vsa brez sape. Potem je izginil v gozd. Preplašena je čez čas Metka pritekla domov in povedala ihte: »Črni pes me je podil.«

»Že spet!« se je začudila mati ter tolažila in tešila Metko, dokler je ni pomirila. Nato je šla k mesarjevim in dejala mesarici, ki je na pragu stala:

»Lepo vas prosim, imejte psa čez dan priklenjenega! Danes je spet našo Metko tako zastrašil, da se bojim, da ne bi otroku strah škodoval!«

»Nikarte no!« pravi mesarica. »Naš Črt je že od davi priklenjen in sploh nikoli ne podi ne kokoši ne otrok. Saj se vsi sosedovi z njim igrajo. Vaša Metka se je morala drugega psa ustrašiti, ne našega!«

Gospodar, sosedje in otroci so potrdili, da je Črt res že od davi na verigi. Ugibali so, čigav naj bi bil oni hudi črni pes, ki ga razen Metke ni nihče videl. Poznali so daleč na okoli vse pse, a samo mesarjev je bil velik in črn in ta ni mogel Metke strašiti.

Mati je odšla na njivo in je ono popoldne vprašala vse ljudi, kar jih je srečala, če so videli, da se je kje velik črn pes potepal. Nihče ga ni bil videl in mati je uganila: če se tuj pes klati, se pritepe tudi k hišam, da pojedajo ostanke domačim psom. Je le moral biti mesarjev! Morda so ga bili otroci odvezali in spet priklenili, ne da bi bili kaj povedali. Jutri predpoldne pojdem sama pogledat, če bo mesarjev pes res priklenjen.

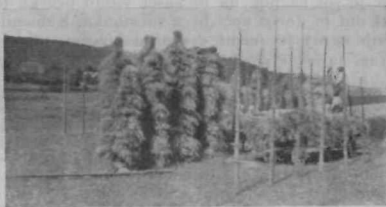
Kakor se je namenila, je mati drugi dan storila. Na svoje oči se je uverila, da je Črt na verigi in da se pri njem igrajo trije otroci, ki še ne hodijo v šolo. Metke pa le ni bilo in ni bilo domov. Ko je prišla, je bila še bolj prestrašena, zakaj spet jo je črni pes podil po gmajni.

»Metka, kaj je bilo pa danes?« vpraša mati. Metka pove spet zgodbo o črnem psu, a mati reče neverno: »Če ne lažeš!«

Metka je ihte trdila, da ne laže in mati se je zamislila. Potem je dejala: »Metka, po pravici povej, ali nisi morda te dni Lažibabe srečala?«

Zdaj se je Metki posvetilo in tako ji je bilo hudo, da bi se bila kmalu v solzah utopila. Vendar je vse po pravici povedala in s solzami je prešel strah. In ker Metka odsihmal ni več lagala, se tudi mati ni nikoli več zaradi nje žalostila.

Seveda se ne iztečejo vse povesti o lažnivih otrocih tako milo. Posebno če lažejo fantje, je bolj bridko, zakaj te zavoha in poišče Figamož, ki je mož Lažibabe in še stokrat hujši od nje. In povest o Figamožu je tako malo lepa, da ni, da bi jo človek pravil.

Osternice.

Govoreče jabolko.

deželi, ki je na levo, če greš na desno, je živel kralj. Imel je tri sinove. Nekega dne se je sprehajal po prekrasnem vrtu pred svojim gradom. Naenkrat pa je obledel in se pričel tresti po vsem telesu. Na gredič med cvetjem je zagledal veliko kačo, ki je upirala svoj srepi pogled vanj. Kralj je zakričal in omahnil na tla. Pri tekli so služabniki, vzdignili kralja in ga odnesli v spalnico. — Od tiste ure ni več vstal. Zdelo se mu je, da vlada okrog njega črna tema. Ukazal je služabnikom, naj odgrnejo težke zavese in odpro okna, da se bo vlila v spalnico solnčna svetloba. Ubogali so ga, toda kralj ni videl svetlobe. Prižgali so vse luči in celo velikanski lestenec, ki je gorel samo ob praznikih. Kralj pa je videl v plamenih le zelenkasti sij kačjih oči.

Poklicali so najimunitnejše zdravnike vsega kraljestva, a niso vedeli pomoči. Slednjič se je odglasil neki starček, že ves pohabljen od neusmiljene starosti in dejal: »Kralju je škodoval hudoben čarovnik, ki je poslal kačo na vrt. Toda kdo bi mu vedel pomoči?« In umolknili so modri možje. Kralj pa je trpel vedno huje. Kričal je in vzdihoval, da je vse bežalo od njega.

Nekega jutra je prišlo v kraljevi grad majhno, ubožno oblečeno dekletce s šopom bujnih rož v naročju. Stopala je skozi razkošne dvorane mimo stražnikov, ki je niso ustavili in prišla je v kraljevo spalnico. Ustavila se je ob vznožju kraljevega ležišča in mu rekla s tihim glasom: »Kralj moj, poslušaj me. Za deveto goro živi vila, ki ima prekrasno hčerko človeškega rodu. Ko bo ta hčerka dopolnila osemnajsto leto, se bo smela poročiti s tistim človekom, ki si ga bo sama izbrala in za doto bo imela poleg drugih dragocenosti tudi govoreče jabolko. Vedi pa, da boš ti ozdravel šele takrat, ko boš zaslišal glas tega čudovitega sadu. — Vilina hčerka se bliža svojemu osemnajstemu letu.« Komaj so se izgubile šepetajoče besede po sobani, je dekletce izginilo. Bila je to prva človeška oseba, ki jo je kralj po dolgih dneh svoje slepote zopet videl.

Od tiste ure naprej so kralja še bolj mučile zelenkaste oči, ki so gorele v svetiljkah. Vedno huje je besnel v bolečinah in ukazal je poklicati svoje tri sinove. Ko sta starejša dva izvedela očetov ukaz, sta pobegnila iz gradu. Najmlajši brat pa je šel k bolnemu očetu, ki mu je povedal vse, kar je zvedel o govorečem jabolku.

In najmlajši je šel na pot, da bi našel vilino hčerko ter jo zasnubil. Potoval je devet dni in devet noči brez prestanka. Kamenite so bile steze in preko trnjevih ograj je jezdil s svojim belcem, mimo globokih prepadov, skozi črne, mračne gozdove. Kadar sta se ga lotevali zaspanost in utrujenost, je zagledal v daljni megli dekletce s šopkom rož v naročju. Neki čudovit vonj ga je poživil, da je z novim pogumom nadaljeval težko pot. Slednjič je prišel do vilinega gradu za deveto goro.

Bolnemu kralju pa je medtem doma nekoliko odleglo. Kačje oči ga niso gledale več tako grozeče in par hipov na dan je zagledal lepo solnčno svetlobo. Nestrpno je pričakoval, da se vrne sin z nevesto.

Kraljevič se je ustavil pred ograjo, ki je obdajala vrtove okrog gradu. Na skrbno negovanih gredah so cvetele rdeče in rumene vrtnice, tako lepe,

kakršnih ni še nikdar videl. Med rožnimi grmi se je sprehajala lepa deklica. Kraljevič je obstal ko začaran in zrl nemo v njo. Dekle se je mirno ozrlo vanj, kot da sta si že stara znanca; nato pa ga je odvedla v grad. Svoji materi vili je povedala, da je to dolgo pričakovani ženin.

Še tisti dan je bila svatba. Zvečer pa je nevesta odvedla kraljeviča iz svatbene dvorane v grajsko zakladnico. Po stenah se je lesketalo zlato in drago kamenje. Kraljičina je ogrnila zaveso v zadnji steni in pokazala so se skrivna vratca. Z drobnim zlatim ključem, ki ji je visel na biserni verižici okrog belega vratu, jih je odprla in vzela iz omarice dragoceno skrinjico, katero je podala kraljeviču. V skrinjici je bilo govoreče jabolko, katerega je moral dobiti kraljevič, da bo ozdravil z njim svojega očeta. Kraljevič je dvignil pokrov in v tistem hipu je objela oba za čudo mila godba. Čudoviti zvoki srebrnih harf in nebeških strun so zadoneli. Kraljevič in njegova nevesta sta omahnila. Nevidne roke so ju rahlo objele in ju prenesle bliskoma preko gora in voda k bolnemu očetu. Naenkrat sta stala pred njegovo posteljo.

V deželi je bil pa tedaj dan. — Kraljevič je dvignil pokrov skrinjice s čudovitim jabolkom in ga držal v roki. Takrat so ugasnile luči po sobi in solnce je planilo skozi visoka okna. Srebrni zvoki so objeli bolnega kralja. Nekje v kotu sobe je zagledal deklico z rožami v naročju, ki je tiho rekla: »Jabolko govori,« in izginila. Kralj se je dvignil s postelje zdrav in pomlajen. Objel je sina in prelepo snaho, ki sta mu prinesla zdravje.

Ozdravljeni kralj je izročil vladu svojemu najmlajšemu sinu in njegovi ženi, sam pa ju je z modrimi nauki podpiral pri vladi.

Skrbno so čuvali govoreče jabolko, doto krasne vladarice, ki jim je v vseh vojnah prineslo zmago in uničilo nakane zlobnega čarovnika. Dolgo in srečno sta vladala kralj in kraljica.

Venceslav:

Gorjanska pesem.

*Ptiček bel na drevesu poje
pomladansko pesmico,
bratc moj ga na piščalko
spremlja tako žalostno.*

*Ptiček bel na drevcu poje,
da je že povsod pomlad.*

*Tam za morjem oče blodi
po ameriških zemljah,
v naši bajti smo pa sami,
davita nas glad in strah.*

*V tihni, v tihni, drobni ptiček,
jaz bi jokal, jokal rad.*

Zgodovina naših trgov in mest.

20. Vipava.

104 m, 1052 prebivalcev.

Vipava je prestolnica »kranjskega raja«, prelepe Vipavske doline, ki jo ljudstvo zove sploh »dežela«! Trg stoji ob vzhodnem Nano-sovega hrbta, ob izviru Vipavice. Ta povira »Pod Skalo« in »Pod farov-žem« sredi trga. Učenjaki trdijo, da je Vipavica nadaljnji tek Lokve, ki ponika pod Predjamskim gradom. Vipavica se vije po lepi Vipavski do-lini ter se poslovi pod Uhanjami od Kranjske. Na kraju, kjer zapusti de-želo, je najnižja točka Kranjske dežele, ki leži le 86 m nad morskou gla-dino. Ker ima velik strmec, je njen tek močan. Ob potresu, ki je zibal Vipavsko dolino 31. avgusta l. 1858. je tekla Vipavica nazaj in pod trgov za šest ur usahnila. Vzrok te prikazni je bil ta, da se je porušil strop v bližnji jami. Leta 1907. je Vipavica čez in čez zamrznila v mesecu fe-bruarju. Kaj takega se v solnčni Vipavski dolini od pamtiveka še ni primerilo.

Naj pride človek v Vipavsko dolino od severa ali juga, zagleda glo-boko pod seboj temnozeleno planjavo, obrobljeno z večinoma golim go-rovjem, ki jo varuje pred ostro kraško burjo. Severno stran varuje Čaven s Kolkom, vzhodno stran Nanos (1500 m) s Hrušico, južno stran Goli vrh (Lozice 709 m). Na zahodni strani Vipavske doline se razprostira Vipavsko pobrdje, na katero se naslanja skaloviti Kras. Tu je pravo domovanje vipavskega vinarstva.

Prav sredi doline, ob vzhodni sivega Nanosa, stoji vipavski trg. Občina Vipava šteje 2333 prebivalcev, v katero spadajo poleg trga še vasi Duplje (180), Gradišče (313), Senobor (161), Vrhpolje (575) in Zemonca (74). Spada pod okrajno sodnijo v Vipavi in pod postojnsko okrajno glavarstvo, zdaj prefektura Gorica, pretura Ajdovščina. Župnija ima 1570 duš. Dušno pa-stirstvo oskrbuje župnik in dekan vipavske dekanije z enim duhovnim pomočnikom. Šola v trgu je šestrazredna.

Ugodno podnebje in prijazna lega te doline nam je porok, da je bila že zdavnaj obljudena. O predrimskih prebivalcih v Vipavski dolini nam pričajo gradišča nad Ajdovščino, Planino in pri Št. Pavlu nad Gojačami. Verjetno je, da je stalo kako prastaro gradišče tudi zahodno od Slokarjev, nad Črni goji pri Sv. Tomažu, pri Plačah in pri Sv. Križu.

O bivanju Rimljanov nam pričajo rimske izkopine v okolici trga in pri Selih blizu Črnič (Izvestje 1892, 126). Preko doline je vodila rimska cesta: iz Ogleja preko Soče je držala po Vipavski dolini na Hrušico in potem naprej. Rimsko postajo »Fluvio frigidus« nam je iskati v trgu, kjer so se našli rimski napis.

Ob času ljudskega preseljevanja je Vipavska dolina silno trpela. Kdo bi mogel prešteti vse čete, ki so tu skozi ob rimski cesti drle proti solnčni Italiji! Tam nekje ob višnjevem Čavnu, mogoče na Kolku, se je vršila glasovita bitka med cesarjem Teodozijem in cesarjem Evgenijem l. 394.

Atila »šiba božja« je pustošil s svojimi divjimi četami »kranjski raj«. Ob Vipavici so se vršili hudi spopadi med Furlani, Obri in Slovenci. Na napade Madjarov nas spominja vas Vogersko, na Turke Turški klanci pri Hrušici. Leta 1490. ali 1491. so pridrli Turki od Planine na Hrušico, kjer

so jih v zasedah čakali skriti kranjski vitezi in deželni brambovci. Pridružili so se jim tudi ogroženi Vipavci. Združeni so Turke obkolili in jih popolnoma potolkli ter odvezli bogat plen. Hudo so stiskali Turki Vipavce tudi poprej: l. 1471., 1474., 1476., 1477., 1478. in večkrat z večjo ali manjšo silo tudi pozneje. Leta 1477., 7. majnika, je izdal cesar povelje, da morajo Vipavci utrditi vipavski grad. Vsaka hiša, ki ni bila nad tri ure od gradu oddaljena, je morala poslati po enega delavca; kar jih je bilo bolj oddaljenih, so morali prispevati k utrdbi v denarju.

Veliko so trpeli Vipavci v benečanski vojski. Leta 1508., na velikonočni ponedeljek, 24. aprila, so Benečani zasedli Gorico. V naslednjih dneh so preplavili vso Vipavsko dolino. Cesarska vojska jih je pregnala. Koj je prišla Benečanom pomoč; vrnili so se nazaj, razdejali vipavski grad, ki se ni več vzdignil iz razvalin. Vso dolino so grozno opustošili in prebivalstvo neusmiljeno pomorili.

Za časa francoskih vojsk je bila Vipavska dolina večkrat pozorišče hudih bojov. Leta 1797. se je moral umakniti nadvojvoda Karel pred zmagovitimi Francozi iz Italije. Umikal se je čez Opčino in Vipavo proti Ljubljani in potem čez Gorenjsko na Koroško. Za njim se je pomikal francoski general Bernardotte in prodril konec majnika do Postojne.

Leta 1809. so se pripravili Avstrijci na novo vojsko s Francozi. Kranjsko je branil hrvaški ban grof Gynlay, posebno utrdbe pri Razdrtem, Podvelbu in Logatcu.

Francoski general Maçdonald je po hudih bojih obvladal te utrdbe. Meseca junija se je bila bitka pod Nanosom. L. 1809., 11. julija, so sklenili Avstrijci s Francozi premirje v Znojmu. Kranjska je postala Francoska. Sovražnik je dobra tri leta gospodaril v deželi. Ta čas je porabil v to, da je deželo dobrega izžel.

Napoleonova zvezda se je po velikanskem porazu na Ruskem bližala zatonu. Njegovi slavi je kmalu odzvonilo tudi na Kranjskem. Od vseh strani se je bližala cesarska vojska naši deželi in imela povsod dobre uspehe. Tudi v Vipavski dolini so se vneli hudi spopadi. Matevž Premrov na Ÿbeljskem je rešil pet huzarjev in dva pešca gotove smrti. Med njimi je bil tudi ogrski huzar Pavel Rostoš, ki je 3. oktobra 1813 zadrževal 60 pešcev in 7 konjenikov četr štiri ure na cesti v Logu. Boril se je tako junaško, da je padel šele, ko ga je zadelo trideset strelcev. Poleg cerkve N. Lj. Gospe v Logu mu je postavljen spomenik. Na okroglem, štiri čevlje visokem podstavku stoji pet in pol čevlja visoka soha, ki nam predstavlja junaka Rostoša, ki počiva na tem mestu. Izdelal ga je častnik Karel Seppenhofer. Spomenik so odkrili 16. oktobra 1845.

Zgodovina trga je združena z zgodovino Vipavskih gospodov. Iz prvih časov srednjega veķa imamo le malo poročil o Vipavski dolini. Njeni gospodarji so bili kmalu po prihodu Slovencev v te kraje Nemci. Nemški cesarji so podarili Vipavo oglejskim očakom. Ko je njih svetna oblast ugasnila, so gospodarili goriški grofi in avstrijski vojvodi.

Leta 1001., 28. aprila, je podaril cesar Oto III. Vipavsko dolino očaku Ivanu. Ti so imeli za upravitelje Vipavske doline podložne plemiče, ki so gospodovali nad podložniki iz utrjenih gradov.

Prva utrdba na Vipavskem je brez dvoma Stari ali Gornji grad, severno od trga imenovan tudi »Stara Vipava«.

Kjer se nahaja Gornji grad, tam blizu mora biti tudi Spodnji grad. in res beremo, da je leta 1342., 6. julija, podaril oćak Bertrand Spodnji vipavski grad goriškemu grofu Albertu. Ta grad je stal pred mostom na južni strani trga, kjer se še danes imenuje dotični kraj »Tabor«. Ta grad

je bil popolnoma neodvisen od vipavske graščine. V XVI. stoletju je bil last plemenitih Edlingov. Ti so ga prodali l. 1656. Lovrencu Lanthieri, sami pa so se preselili v Ajdovščino.

Poleg teh utrdb je stal v XV. stoletju še Baumkirchnerjev stolp ob izviru Vipavice za sedanjim Lanthierijevim gradom. Ostanek tega »turnac« je menda severovzhodni zid gradu.

Prvi gospod Vipavski se omenja Vitvin l. 1154. in 1156. Od tega časa naprej je znana dolga vrsta vipavskih plemičev, ki niso bili lastniki gradu, ampak le očkovi vazali.

V Budjevški pogodbi, 30. aprila 1551., je moral očak Nikolaj odstopiti Vipavo in Erzelj avstrijskemu vojvodu Albrehtu II. Avstrijski vojvodi so podelili Vipavo najprej koroškim plemičem iz rodu Ostrviških. Leta 1487. je gospodoval v Stari Vipavi Lenart pl. Herberštajn, oče slavnega Žige, odkritelja Rusije. V vojski z Benečani je bila Stara Vipava l. 1508. porušena. Grad se tam ni več pozidal. Leta 1528. je dobil v zajem Gašper Lanthieri obe graščini: Vipavo in Rifemberg. On je menda zidal nov grad med obema rokavoma Vipavice. Najbrž so takrat le razširili Baumkirchnerjev stolp. To zidanje je pokončala l. 1550. strela. Takrat so z gradom vred pogorele dragocene listine. Sedanji grad je bil dogotovljen leta 1669. Vinski hram na Zemoni so zidali l. 1685. in ga radi lepega razgleda imenovali »Belvedere«.

Lanthierijev rod izvira iz stare patricijske rodovine laškega mesta »Brescia«. Radi domačih razdorov so se preselili na Goriško. Dobro uspela podjetja so jim pripomogla do bogastva in veljave. Že leta 1445. se je poročil Anton Lanthieri s sestro Andreja Baumkirchnerja in na ta način prišel v stike z Vipavo. Njegovemu sinu Antonu je podelil cesar Maksimilijan plemstvo 31. marca 1518. Takrat so dobili Lanthieriji tudi grb: polumesc s tremi zvezdami. Baronstvo je dobil 10. oktobra 1572. Lavrencij Lanthieri, Friderik pa je bil l. 1632. povzdignjen v grofovski stan.

(Dalje.)

Ksaver Meško:

Večerna.

*Že solnce po dnevu pročem k pokoju gre.
Na polje in travnike sence legajo.
Iz logov večerni spevi tičk se glase.
Dekliške pesmi čez krájino begajo,
ko da se pogrezajo v spanje, zamirajo.
Pastirci za čredo zamišljeno svirajo.
Večerni zvon svečano svoj »Ave« zvoní.
Na polju kmet se ustavi in sklene roke
in moli za polje, za ženo, otroke, za se,
in tiha večerna spokojnost mu zre iz oči:
saj ve, da ves je v mogočnih božjih rokah,
in kdor je v teh, kaj naj bo nemiren in plah!
Še kratko in pala na zemljo skrivnostna bo noč —
o Bog, daj zánjo vsem nam svojo pomoč!
Razgrni, o angel, čez nas svojo mehko perot,
o Mati Marija, dobrotno na nas se ozri,
kraljevski in materni plašč svoj čez nas razpni,
vse varuj nas, Oče, duhov vseh in naš Gospod!*

MLADI STRAZARJI

Kdo je morje zaprl, ko je ven drlo; ko sem mu v oblačilo dal oblake in sem gas temo povil kakor otroke s pleniacami?

S svojimi mejniki sem ga obdal in postavil sem zapah in vrata. (Job 38, 8-11)

Kako veličastna so tvoja dela, Gospod! Napolnjena je zemlja s Tvojo lastnino, letó veliko in široko morje, v katerem gomaze živali brez števila . . . tam ladje hodijo, tam je fisti leviatan, ki si ga ustvaril. (Psalm 103, 24-26)

Na njegovo besedo utihne veter, in s svojo voljo utolaži morsko brezno, in v njem je otoke Gospod zasadil.

Kateri se po morju vozijo, njegove nevarnosti pripovedujejo; in ko to s svojimi ušesi slišimo, se čudimo.

Tam so sloveča in čudovita dela: mnogotera plemena zverin in živali in morski somi. (Sir. 43, 25-27)

Morje.

Mladi mornarji se uče delati razne vozle.

birijo, pa zopet dol v razkošno otočje Sumatro, Borneo, Javo, v malo poznano Avstralijo, pa zopet v črno Afriko. In vstanejo mi slike, jasne in temne, iz vseh mogočih knjig, zemljepisnih, zgodovinskih, povestnih, kar sem jih kdaj prečital.

Vedno in vedno me je pa vleкло, da bi videl morje. V mladih letih sem poslušal sestro, ki je služila v Trstu, in vojake, ki so prihajali za Božič ali Veliko noč na dopust, kaj vse so pripovedovali o morju, o tihem in belem, viharnem in groznem, o zibajočih se čolnih, o svetlih jadrnicah, ki plovejo na »rjuhe«, o ladjah, ki so ko hiše, kamor bi lahko spravili ne samo našo vas, ampak vso faro, na katerih se vozijo naši ljudje v Ameriko, »kjer ne doseže jih več naše oko«.

S Kosmačevim Francetom sva se igrala. »Kam greva danes? V Trst!« To je bilo vprašanje in odgovor vsak dan. Do Rakeka sva se vozila z vozom — s škafom za cikorijsko, do Trsta z vlakom — z zabojem za milo, v Trstu pa z ladjo — s škafom. Kako sva zavidala romarje, ki so šli devet ur daleč na božjo pot na Trsat in so pripovedovali o morju, o vodi, ki ji ni meje.

Stražarji! Kakor sva imela midva s Francetom neutešljivo željo v i d e t i kedaj morje, tako imajo narodi, države neutešljivo željo imeti morje. Odkar živi človeštvo, se je bilo največ bitk za — morje. Morje so pljuča za državo. Narod, ki nima morja, je kakor jetičen človek, ki mu od dne do dne pohaja sapa, dokler ne izdihne. Po morju je odprta pot po vsem svetu, po morju se spoznavajo ljudje, njihov značaj, njihove lastnosti, šege in navade, po morju bogate narodi, morje spaja narode, države, mesta. Kar pogledate v atlant in glejte karto o »svetovnem prometu!« Kakor z vrvmi so zvezani in prepleteni razni deli sveta med seboj — po morju.

Stražarji! Naša država ima morje in še lepo morje; tako lepo, da nanj prežijo od zahoda in severa, da bi ga nam ugrabili. J a d r a n s k o m o r j e!

Stražarji! — Ne vem, ali sem kje čital, ali mi je kdo povedal: »Kadar ti je dolgčas, vzemi atlant v roke in ga glej!« Ubogal sem. Pa se sprehajam od severnega tečaja do južnega, od vzhoda do zahoda, po razbiti Evropi tja čez Atlantski ocean do Amerike, kjer je toliko naših ljudi, kjer je toliko bogastva in revščine, in še čez Tihí ocean do žilavih Japoncev, sestradanih Kitajcev, v Indijo, v mrzlo Sibirijo.

»Nekdaj bilo si slovansko,
ko po tebi hrastov brod
vozil je slovanski rod.«

Za to morje so krvaveli Slovenci, Hrvati, Srbi, Primorci, Istrani, Senjani, Dalmatinci od Trsta do Boke, na Krku, Hvaru, Visu, v senjskih vratih. Ni še vse morje naše, pa bo, bo, bo! Samo ljubiti ga moramo. Vzljubili ga pa bomo, če ga bomo spoznali v vsej njegovi lepoti in bogastvu. Zato bo »Vrtec« odkrival od številke do številke, od leta do leta, kaj vse ima naše morje ob obali, na površini, v globini. Hodili bomo h kapitanu, da nam razkaže ladje, bojne in trgovske, jadrnice, motrne čolne, da nam razodene skrivnosti polno življenje v morju, življenje živali in rastlin, v podobi in besedi.

»Mladi Stražarji«: ta kotiček je Vaš, kar Vas je v »Pomladku Jadranske Straže«, Vanj pridno dopisujte, v njem sprašujte, ga čitajte, naročajte in širite.

Smiljan Smiljanič:

Večer na morju.

*Po visokem nebu
plava zlat oblak,
po širokem morju
plava čoln lehak.*

*Kakor da se vnel je
temni ocean:
v žarnem ognju bliska
se zapadna stran.*

*Plavaj, plavaj, čolnič!
Solnce jasni grad
plameni tam v dalji,
jaz bi spal v njem rad.*

O Divičgradu in o pičanskem bršljinu.

1.

Primorski Hrvatje pravijo razvalinam rimskega amfiteatra v Pulju Divičgrad. Pravljica pripoveduje, da so Divičgrad sezidale vile; delale so ponoči in nosile kamenje z Učke.

Dve vili sta se neko noč zakasnili, noseči vsaka v predpasniku težko skalo. Ravno sta navsezgodaj leteli nad pičanskim hribom, ko so se oglasili petelini in naznanili dan. Konec je bilo vilinskega dela za tisti dan; vili sta morali izpustiti predpasnika in skali sta treščili nizdol. Našel boš ti skali, če gre iz Pična po cesti proti Krbunam; takoj jih ugledaš, ko na razpotju napraviš par korakov izpod visoko nagrmedenega pečevja, ki ima na vrhu cerkvico sv. Mihaela.

V Divičgradu spi kraljevič Marko. Nekoč se je zbudil in je želel vedeti, kašni ljudje so kaj na svetu. Služabniki so mu pripeljali kmeta. Kraljevič kmetu ponudi roko. Kmet se je pa te prijaznosti silno ustrašil: »Jojmene, utrgal mi bo roko kakor nič...«

Hitro je vzel razbeljen lemež in ga je položil kralju v desnico. Marko je stisnil.

»Še so ljudje močni,« je zamrmral kraljevič Marko, nagnil glavo in zaprl oči. Zaspal je, kmetič pa je odšel vesel, da mu kraljevič ni odtrgal roke.

2.

Jugozahodno od pičanskega hriba je nekoliko višji grič, z vasico Médigi na vrhu. »Medigic bi pomenilo v tamkajšnjem, z laščino pomešaneh jeziku »zdravniki«. Pravijo, da se je tam gori prvi naselil neki zdravnik, ki ga je privabil tja zdrav kraj in prekrasni razgled. V vasi pa ni nobene hiše, ki bi bila podobna, da je imela kdaj čast, biti stanovanje tako odlične osebe.

Razgled z médiškega vrha pa res ni napačen. Vse imaš, kar si želiš videti: kose morja, v daljavi visoké gore, v bližini lepo, široko goro z jezerom v podnožju; zeleno ravnino, valovito gričevje z gozdovi, pašniki, njivami, vinogradi in tudi golimi puščavskimi lisami; povsod je natresenih vasic z vitkimi stolpi ali tudi brez stolpov; tudi mesto vidiš in dim tovarniških dimnikov. Lep je ta kotiček Istre ob dolini Raše z majko Učko goro in z Velebitom tam na vzhodnem obzorju; s hribovjem južnoistrskega gričevja in kvarnerskih otokov; z jezerom, ki ga pa kmalu ne bo več, ker ga osušujejo; in v bližini mesta Labina in karpanskih premogovnih rudnikov.

Prav pred očmi pa leži opazovalcu z Médiškega vrha, skoraj v isti višini, onstran globoke drage, osamljen, širok pičanski grič s starodavno vasico — mestom Pičnom, s cerkvijo in ponosnim zvonikom. Škofje so nekđaj tu stolovali (do l. 1789.). Strmo pada s te strani pečina tik pod vasjo in je ob vrhu vsa obrasla z bršljinom, ki sega tudi po hišah in zidovih.

O tej razgledni točki se pripoveduje zanimiva bajka.

V francoskih časih so hoteli Pičan zavzeti Francozi. Prišli so od juga in postavili topove na médiški grič. Začelo se je obstreljevanje Pična. Pičanci so hrabro odgovarjali in vračali milo za drago. Krogla za kroglo je leteč preko drage padala na francoske glave in dobro zadevala. Začudenje je pa nastalo med Francozi, zakaj sovražni topovi ne bliskajo in ne grme; kaj takega se še ni nikdar čulo: »Mar imajo sovražniki »molčiči« smodnik, takega, ki se razleti kar po tihem?« so se vpraševali osupli vojaki. Poveljniku je pa prišel drugačen sum. Ukaže topničarjem, da morajo vsako kroglo zaznamovati, da se bo poznalo, čigava je. Ko so potem streljali in pobirali nasprotné krogle, so našli na njih svoje lastne znake, katere so malo prej zarisali.

Pičance je tako varoval zaščitnik cerkve in bivše škofije, sv. Nicefor. Francozi so streljali prav na cerkev, ki stoji tik nad robom pečine. Zvonika takrat cerkev še ni imela.

Francoze je strah pregnal. Pobrali so se in so za naprej sklenili, da ne bodo nikdar več obstreljevali kraja, — ki je obrasel z bršljinom.

Junaštvo na Koralnih čereh.

Dobijo se ljudje, ki mislijo, da zamorci niso zmožni požrtvovalnih dejanj. Sami se prepričajte! Med Bahamskimi otoki se eden imenuje Eleverta. Pred nedavnim je proti temu otoku odrinila jadrnica »Patrik«. Vseh potnikov s posadko vred je bilo 25. Devet ur so že srečno jadrali, ko ob eni ponoči naenkrat zadenejo ob skrito koralno čer in se ladja začne potapljati. Edino dingó ali rešilni čolnič so valovi dvignili in odnesli. Šest mož je bilo tako srečnih, da so priplavali do nje in splezali vanjo in morski tok jih je nesel zopet proti luki nazaj, kajti vésel ni bilo, da bi rešenci sami določali dingí smer.

Med posadko »Patrika« je bil tudi zamorec Minis. Bil je izvrsten plavač, pa še boljši kristjan. V sv. pismu nikjer ni bral: Vsak skrbi zase. Zato se ni brigal za dingó, pač pa za ponesrečence. Jadrnica je nasedla tako plitvo, da je glavni jambor moled za meter iz vode. Tega so se torej oklenili vsi, ki so še ostali pri življenju, namreč 12 žena, 3 otroci in še en možak. Minis je ostal pri njih in jim pomagal. Čeprav je v teh vodah polno požrešnih morskih volkov, se je Minis navzlic vsej nevarnosti potopil in pri vzhodu jambora odpel povprečni tram, ki nanj privezujejo jadra, pa ga spravil na površje, da je tako les držal ljudi nad vodo. Nato se je potopil še večkrat in nanosil z ladje toliko vrvi, da je tram privezal za jambor ter naredil vsakemu ponesrečencu stremen za nogo in oporo za hrbet. Samo izvrsten plavač in potapljač je mogel storiti kaj takega in samo mož plemenitega srca je hotel tolikokrat tvegati življenje za svoje brate.

Zdaj so čakali, da jih pride kdo rešit. Napočila je zora, ladje pa odkoder nobene. Žene in otroci so omagovali drug za drugim, umirali in izginjali v globino. Ob sončnem zahodu sta bila živa samo še oba možaka. Ponoči je umrl Minisu še edini tovariš. Naslednje jutro so tudi Minisu pohajale zadnje sile. Vendar pa se je še vedno krčevito oklepal lesovja in vneto molil. Ob osmih pa se prikaže ribiška ladja in ga vzame na krov. Celih 51 ur je visel med življenjem in smrtjo, pa učakal je rešitev, ki mu je bila plačilo za njegovo plemenito požrtvovalnost.

KAPITANOVA PÔVED

Stražarji! Vsak »Stražar« mora vedeti, znati, povedati vsakomur

Začasni poslovnik Pomladka Jadranske straže*

Člen 1. Pomladek JS, ki je pod visoko zaščito Nj. kr. Vis. prestolonaslednika Petra, ima posebno nalogo, da širi med šolsko mladino zanimanje in ljubezen za naše morje, da budi v njih zavest o njegovi važnosti za naš gospodarski napredek in za naš narodni in državni obstoj.

Člen 2. Pomladek JS se lahko ustanovi v vsaki srednji, učiteljski, meščanski, strokovni in narodni (osnovni) šoli v Dravski banovini in je njegov član vsak uče-rec(-ka) teh šol. Pomladek JS je neposredno podrejen O. O. JS v Ljubljani, ki ga upravlja po svojem odseku Pomladka.

Člen 3. Pomladek JS dosega svoj namen:

a) s predavanji, bioskopskimi predstavami, akademijami ter s podobnim, posebno pa s prirejanjem poletnih izletov na Jadran;

b) z razširjanjem čtiva, ki se nanaša na naš Jadran in vzbuja v mladini ljubav do našega morja;

c) s sodelovanjem pri vseh delih, ki služijo tvorni, duhovni in gmotni krepitvi organizacije JS in njenih ustanov;

d) s podpiranjem revnih članov.

Člen 4. Denarna sredstva Pomladka se stekajo iz članarine ter iz izrednih prispevkov članov, dohodkov prireditvev in ev. volil ali daril ter iz udeležbe, katero določi O. O. glede izkupička pri prodaji društvenih predmetov.

Člen 5. Dolžnosti članov so:

a) da se udeležujejo sestankov in prireditvev svojega Pomladka;

b) da povsod podpirajo stremljenja JS;

c) da redno plačujejo članarino.

(Dalje.)

* JS = Jadranska Straža. O. O. JS = Oblastni odbor Jadranske Straže. PJS = Pomladek Jadranske Straže.

Stražarji! Kdor bi hotel dopisovati s kakim Stražarjem, naj javi kapitanu svoj naslov, da ga natisne v »Mladem Stražarju«. Prav tako naj pošlje svoj naslov, kdor želi zamenjavati z namke. Kapitan ima zveze na vse strani in Vam bo lahko povedal, kako in kaj.

Rebus.

(Silvo, Ljubljana.)

Rešitve pošljite do 15. septembra.

Nagrada za izžrebanega rešilca: 1. mladinska knjiga ali 2. Vrtec (vezan) prejšnjih letnikov.

V tej številki je samo ena uganka, pozneje jih pride več. Lepo risane uganke tudi plačamo.

»Vrtec« stane za vse leto Din 15.—, s prilogo »Angelček« Din 20.—. Lastnik »Prilagodni dom« v Ljubljani. — Urednik Vinko Lavrič v Ljubljani, Sv. Petra cesta 91. — Uprava »Vrtea« v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Čeč).